

VIOREL-MIHAI CIOBANU

Prof. univ. dr. Viorel-Mihai Ciobanu a absolvit Facultatea de Drept, obținând ulterior titlul științific de doctor în drept. În anul 1992 a fost numit de către Senatul României ca judecător la Curtea Constituțională a României, pentru un mandat de șase ani. Este profesor universitar la Facultatea de Drept a Universității București, precum și conducător de doctorat în domeniul drept procesual civil. Profesor invitat - Universitatea Paris I Sorbona, (mai 2001). Raportor național la conferințe și congrese internaționale de Drept comparat și procedură civilă: Caracas, Venezuela, 1982; Sydney, Australia, 1986; Utrecht, Olanda, 1988; Montreal, Canada, 1990; Coimbra, Portugalia, 1991; Atena, Grecia, 1994; Taormina, Italia, 1995; Bristol, Marea Britanie, 1998.

Viorel-Mihai Ciobanu este autorul mai multor lucrări de drept civil, între care: „Tratat teoretic și practic de procedură civilă”, 2 vol. (Ed. Național, București, 1996-1997); „Drept procesual civil: acte normative esențiale pentru judecători, avocați, notari publici, consilieri juridici și executori judecătorești” (Ed. Global Lex, București, 2003) - în colaborare cu Ion Niță Stan și Traian Cornel Briciu; „Drept procesual civil. Curs selectiv pentru licență. Teste grilă” (Ed. CH Beck, București, 2005) - în colaborare cu Gabriel Boroș.

Este președintele Curții de Arbitraj Comercial Internațional (1991), membru în Consiliul Științific al Revistei Române de

Drept privat, consultant științific la Pandectele Române, președintele Comisiei pentru profilul juridic din cadrul Consiliului Național pentru Atestarea Gradelor Didactice și Titlurilor Științifice; membru în Comisia Consultativă a ARACIS, președintele Comisiei de redactare a proiectului Noului Cod de procedură civilă.

Laureat cu premiul Academiei Române „Simion Bărnuțiu” (1997); premiul „Mihail Eliescu” al Asociației Juriștilor din România (1997, 2001), Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler (2002).

1. Vi se pare oportună schimbarea sistemului judiciar român, prin renunțarea la un grad de jurisdicție? Considerați că ar fi necesară o reorganizare a sistemului judiciar în teritoriu, cu desființarea judecătoriilor (o asemenea reformă au adoptat de curând Olanda și Franța, vizând desființarea unor instanțe mici), încât să existe trei grade ale instanțelor, astfel cum există în majoritatea covârșitoare a statelor europene: tribunal, curți de apel (sau de justiție) și Înalta Curte? Aceasta ar presupune consecințe benefice pentru resursele umane și materiale pentru sistem, posibilitatea unei judecăți mai bune pe fond, eliminarea unei noi judecăți pe fond în apel, instituirea recursului drept cale de atac limitată strict la problemele de drept. Înalta Curte de Casație și Justiție ar trebui să apară ca instituția judiciară ce s-ar pronunța pe întrebări preliminare vizând aplicarea unor texte de lege și recursurile împotriva sentințelor curților de apel.

Appreciați că este necesară eliminarea căii de atac a apelului pentru cauzele mai simple? Dispozițiile din noile coduri de procedură sunt de ajuns?

Nu mi se pare oportună schimbarea sistemului judiciar prin renunțarea la judecătoria sau la curțile de apel, ci este necesară redefinirea competenței, în așa fel încât judecătoriile

să fie instanțe de excepție pentru judecata în primă instanță, soluționând cauze mai puțin complexe sau foarte frecvente, tribunalul să fie instanță cu plenitudine de competență pentru judecata în primă instanță, curțile de apel să judece apeluri și Înalta Curte de Casație și Justiție, recursuri. Soluția a existat la noi în perioada interbelică, există și în majoritatea țărilor Uniunii Europene. Afirmatia că în țările U.E. există trei grade ale instanțelor: tribunale, curți de apel (sau de justiție) și Înalta Curte, nu este exactă, deoarece în țări cu democrație consolidată există pentru judecata în primă instanță și instanțe speciale, similare judecătoriilor de la noi: în Franța, tribunale de instanță (deosebit de tribunalul de mare instanță, echivalentul tribunalului de la noi); în Belgia - judecătorul de pace; în Spania – judecătorul de pace și judecătorii de primă instanță; în Italia – judecătorul de pace și pretorul etc. Dar plenitudinea de competență pentru judecata în primă instanță o au instanțele similare tribunalelor de la noi.

Deci, soluția din România este comparabilă cu cea din alte țări europene, dar la noi există o rezistență foarte puternică a Înaltei Curți de a soluționa quasitotalitatea recursurilor.

2. Apreciați că este necesară eliminarea căii de atac a apelului pentru cauzele mai simple? Dispozițiile din noile coduri de procedură sunt de ajuns?

După părerea mea, în cauzele simple, nu apelul trebuie suprimat, deoarece el asigură dublul grad de jurisdicție și deci încă o judecată pe fond, ceea ce oferă garanții suplimentare părților. Mai degrabă, în astfel de cauze, aș suprima recursul.

3. Vedeți ca fiind o măsură favorabilă sistemului judiciar desființarea instanțelor militare, instanțe menținute cu un statut special și integrarea acestora în cadrul tribunalelor obișnuite și Curții de Apel București, ca secții militare sau completuri specializate, judecătorii

urmând a avea drepturi similare judecătorilor din întreg sistemul judiciar?

În ceea ce privește instanțele militare, nu sunt chemat eu să apreciez, ci un specialist în Drept procesual penal. În orice caz, față de jurisprudența CEDO, este discutabilă existența lor.

4. Care considerați că ar fi rolul Consiliului Superior al Magistraturii în sistemul judiciar român? E necesar ca acesta să aibă în componență mai mulți reprezentanți ai societății civile? De cine să fie numiți ori cine să-i aleagă? Care ar fi criteriile pe care trebuie aceștia să le îndeplinească? E necesar să aibă o înalta pregătire profesională și un statut profesional superior: profesori universitari, avocați renumiți, foști judecători la Curțile Europene ? E necesară reprezentarea celorlalte profesii judiciare (avocați, notari, consilieri judiciari) în C.S.M. ?

Rolul Consiliului Superior al Magistraturii este esențial într-un stat de drept, fiindcă el se interpune între judecător/procuror și puterea politică, executivă îndeosebi, încercând să garanteze independența justiției. Desigur că eficiența activității depinde și de competențe și de componența lui. Nu doresc să intru în amănunte, am făcut o analiză în *Constituția comentată* (ed. C.H. Beck, București, 2008), dar câteva sublinieri se impun:

- potrivit art. 133 alin. 1 din Constituție, C.S.M. este garantul independenței justiției, iar în art. 126 alin. 1 se stabilește că justiția se înfăptuiește prin Înalta Curte de Casație și Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege. Deci procurorii nu înfăptuiesc justiția, dar în componența C.S.M. intră cinci procurori și procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte, după cum există și o secție pentru procurori. Mi se pare că nu este firesc. Ar trebui să existe

două consilii: unul pentru judecători, din care să facă parte simbolic un procuror; unul pentru procurori, din care să facă parte simbolic un judecător. Nu întâmplător s-a revăzut și în Franța în anul 2008, componența (vezi I. Leș, în Curierul judiciar nr. 2/2010, p. 63-65);

- prin modificarea Legii nr. 317/2004 în anul 2005, s-au redus drastic atribuțiile Plenului în favoarea secțiilor, ceea ce nu are un efect benefic;

- prezența în componența C.S.M. numai a doi reprezentanți ai societății civile, și aceștia numai la Plen, nu și în Secții, este simbolică și ineficientă. Sunt de părere că numărul trebuie să fie mult mai mare (în Franța, câte șase pentru fiecare secțiune) și într-adevăr acești reprezentanți să se bucure de prestigiu profesional / științific și prestanță morală. Pot fi profesori universitari, avocați, foști judecători la Curtea Constituțională sau CEDO etc. dar străini de activitatea politică.

5. Ce cale de recrutare în magistratură considerați că ar fi corespunzătoare situației actuale a societății românești: recrutarea printr-o școală superioară de pregătire deschisă oricărui absolvent al facultății de drept ori recrutarea prin examene după un număr de ani vechime în diverse profesii juridice? Considerați că se asigură o calitate net superioară a pregătirii magistraților prin o școală superioară de magistratură?

Ideal ar fi ca absolvenții facultăților de drept să desfășoare cel puțin cinci ani alte activități juridice (avocați, consilieri juridici, notari publici, executori judecătorești, magistrați asistenți, grefieri), și după aceea să se poată înscrie la concurs pentru Institutul Național al Magistraturii (cu o durată de numai un an), sau direct ocuparea unui post de judecător / procuror. Se poate alege și un sistem mixt: concurs pentru I.N.M. la cei cu o vechime minimă de cinci ani și concurs direct pe post pentru cei cu o vechime mai mare.

6. Apreciați că sistemul actual de învățământ din facultățile de drept din România suferă de lacune în ce privește pregătirea studenților în diversele ramuri de drept? Dacă răspunsul în viziunea dumneavoastră e afirmativ, puteți indica aceste lacune? Care ar fi rezolvarea lor și cum apreciați că este necesar a se schimba sistemul de învățământ din facultățile de drept? E necesară o colaborare strânsă între instanțe, birourile de avocați și facultățile de drept în ce privește practica studenților? Cum să se materializeze o astfel de colaborare care să fie efectivă, iar nu numai formală? Școala românească de drept poate deveni competitivă, în spațiul concurențial al Uniunii Europene?

Planurile de învățământ oferă cunoștințele de bază. Problema este cum se face selecția candidaților, verificarea cunoștințelor, și cum se asigură corpul profesoral. Diferențele se pot observa foarte ușor comparând rezultatele de la admiterea la I.N.M.

Ceea ce diferențiază Facultatea de Drept din București, de exemplu, de alte facultăți de drept, îndeosebi private, este nivelul corpului profesoral, inclusiv asistenți și preparatori, și accentul care se pune pe seminarii.

Ar fi de extins seminariile practice, pe bază de spețe / dosare și direct în instanță, procesele experimentale, subiectele practice (spețe) la examene, precum și diversificarea modalităților de practică. Numărul mare de studenți nu mai permite ca practica să se desfășoare în cursul anului la instanțe / parchete, și de aceea practica la cabinetele de avocatură, dar și aceasta în special în perioada vacanței de vară, astfel că un control exercitat de facultate este practic imposibil în afara colocviului de practică din toamnă. Există însă preocupări reale, cel puțin la București, pentru a găsi soluții.

Întrebați dacă școala românească de drept poate deveni competitivă în spațiul concurențial al U.E.; răspunsul este categoric afirmativ în ceea ce privește absolvenții Facultății de Drept din București, a căror situație o cunosc. Stau dovadă rezultatele obținute de masteranzi și doctoranzi, de absolvenții noștri care au ocupat posturi la Uniunea Europeană, CEDO, Curtea de la Luxembourg etc. Pe de altă parte, trebuie observate și rezultatele remarcabile pe care studenții noștri le obțin la concursurile profesionale internaționale.

7. Considerați că situația socială și economică a României influențează defavorabil alegerea unei anumite profesii juridice? Apreciați că interesele materiale au condus mulți absolvenți de drept de a alege una sau alta dintre profesiile juridice? Dacă răspunsul este afirmativ, cum se poate preveni o astfel de tendință?

Nu cred că situația social-economică influențează neapărat alegerea unei anumite profesii juridice. În condițiile în care, în prezent, intrarea în profesie se face, **ca regulă** prin concurs național, așa spune că opțiunile pentru o profesie sau alta sunt determinate de dificultatea concursului, o bună parte optând pentru avocatură, unde se consideră că accesul este mai ușor. Desfășurarea însă în 2010 a examenului la nivel național a demonstrat că în această modalitate nici aici nu mai este un refugiu. În acest fel – generalizarea concursului / examenului la nivel național – face și ca interesele materiale să nu mai fie prioritare sau, în orice caz, determină o mai bună pregătire.

8. În urma numeroaselor condamnări ale României la CEDO, care sunt măsurile pe care le vedeți a fi adoptate pentru a preîntâmpina, pe de o parte, plângeri la CEDO, iar pe de altă parte condamnări în temeiul Convenției Europene a Drepturilor Omului? Considerați că judecătorii poartă vina exclusivă a acestor condamnări? Sau

justițiabilul român nu cunoaște condițiile în care poate sesiza instanța de la Strasbourg, multe plângeri fiind informe?

Pentru a preîntâmpina plângerile și condamnările la CEDO, un rol esențial îl au judecătorii, care trebuie să dea un nou înțeles principiului legalității, ținând seama de prevederile art. 11, art. 20 și art. 148 din Constituție. Aceasta înseamnă că trebuie cunoscute convențiile și jurisprudența instanțelor europene. Acest lucru este valabil și pentru procurori și pentru avocați.

Vina pentru condamnări nu o poartă desigur exclusiv judecătorii, ea se împarte și cu Parlamentul pentru exces de reglementare, nesistematizare, reglementări contradictorii, dar și cu Guvernul care nu asigură mijloacele necesare pentru asigurarea unui act de justiție de calitate. Dar judecătorul apare în față deoarece el a pronunțat hotărârea care se atacă.

Sigur că multe plângeri sunt informe, dar acelea nu atrag condamnarea României, deci problema este cea a cazurilor în care se pronunță condamnarea. Eu consider că nu toate hotărârile CEDO pot fi primite fără rezerve, dar pentru a evita condamnarea trebuie observate cerințele din jurisprudența CEDO și dacă, eventual, nu se acceptă, este necesară o motivare foarte convingătoare.

9. Considerați că și în prezent, în lume și în România, puterea politică exercită influență sau control asupra magistraților? Dacă răspunsul este afirmativ, în ce modalitate?

Cred că în orice țară, deci și în România, puterea politică încearcă să exercite o influență asupra judecătorilor și procurorilor. Modalitățile sunt foarte diferite, unele deosebit de subtile, altele declarate fățiș. Exemple sunt recente, sunt cunoscute și nu doresc să mă refer eu la ele. Cel mai bine o știu judecătorii și procurorii.

Puterea executivă, îndeosebi, suferă din cauza atribuțiilor largi pe care le are C.S.M. Nu întâmplător în anul 2005 a fost luată din atribuțiile C.S.M. propunerea unor procurori cu funcții de conducere și trecută ministrului justiției, iar în prezent se dorește ca inspecția judiciară să treacă din nou la Ministerul Justiției / Parchetul General. Din același motiv, bugetul instanțelor nu se trece la Înalta Curte sau la C.S.M..

10. Ce ar trebui să facă membrii corpului profesional al magistraților pentru întărirea independenței și sporirea încrederii publicului în *actul de dreptate*? Este necesară o educare a elevilor ?i adulților în acest sens?

Judecătorii și procurorii trebuie să beneficieze de toate garanțiile recunoscute internațional pentru a se asigura independența și imparțialitatea lor. Dar în același timp judecătorul / procurorul trebuie să cultive și o independență interioară față de propriile sale porniri, pasiuni, afinități ideologice care i-ar putea impieta decizia. Cum spunea profesorul Andrei Rădulescu, în perioada pregătirii Constituției din 1923, toate principiile valorează atât cât valorează oamenii, astfel încât întreaga valoare a puterii judecătorești depinde de oamenii care o vor exercita. Sau, cum spunea în Franța celebrul procedurist Roger Perrot, independența este înainte de toate o problemă de caracter; istoria demonstrează că, indiferent care ar fi textele, oamenii de caracter au păstrat independența lor în ciuda amenințărilor ori solicitărilor. În sfârșit, în Raportul Singhvi privind independența judiciarului, se precizează că judecătorii trebuie să aibă calitățile de conștiință, de echilibru, curaj, obiectivitate, înțelegere, omenie și erudiție.

Așa fiind, mi se pare că este necesară o selecție foarte riguroasă și după intrarea în profesie, menținerea unei pregătiri la cele mai înalte standarde. Nu întâmplător, în recomandările internaționale, această necesitate este subliniată tot mai

insistent, în doctrină subliniindu-se că ignoranța este soră cu dependența și cu supunerea degradantă, cu prăpastia necunoașterii și cu încălcarea legii.

Pentru sporirea încrederii publicului în actul de justiție, este necesar ca atitudinea judecătorilor în cursul procesului să fie corectă față de ambele părți / avocați, să trateze cu aceeași atenție toate litigiile, indiferent de obiect sau valoare, iar apoi să redacteze cu grijă hotărârea, să fie convingătoare. Întotdeauna o parte va crede că nu i s-a făcut dreptate, dar sentimentul acesta sigur se va atenua dacă va constata că cererea / apărarea sa a fost corect și imparțial apreciată.

Judecătorii și procurorii nu pot răspunde public criticilor aduse de politicieni sau media în legătură cu cauze aflate pe rol, dar după rezolvarea lor definitivă pot, prin revistele și site-urile de specialitate să-și exprime punctul de vedere și să lămurească lucrurile. C.S.M. trebuie însă să aibă un rol mult mai activ în explicarea unor probleme și politicului și mediei, inclusiv să inițieze acțiuni de educare a elevilor, studenților din alte facultăți decât cele juridice, și adulților, în general.

11. Care apreciați că este rolul avocaților în întărirea medierii, privit din perspectiva faptului că avocații sunt primii care iau contact cu persoanele aflate în diverse conflicte? Considerați că este suficient a se prevedea obligația judecătorului de a îndruma părțile la mediere, câtă vreme medierea trebuie adusă de cele mai multe ori la cunoștința publicului anterior luării în calcul a posibilității de a introduce a acțiunii în instanță?

Rolul avocaților este foarte mare și în procesul judiciar, deoarece îl poate obliga pe judecător la studiu și examinare atentă. Dar nu trebuie uitat nici un moment că avocatul urmărește interesul clientului, or perspectiva judecătorului este diferită, deoarece el nu are în vedere finalizarea unui interes, triumful unei pretenții, ci obținerea adevărului și pronunțarea unei hotărâri legale.

Același rol important îl au avocații și în legătură cu medierea; dacă sunt de bună credință, pot sfătui părțile să recurgă la mediere și numai în caz extrem să sesizeze instanța. Aceasta însă nu îl scutește pe judecător să dea sfaturi de împăcare și să îndrume părțile la mediere, din moment ce legea prevede această posibilitate și după sesizarea instanței. Sigur însă că acest rol trebuie îndeplinit cu convingere și nu formal, cum se întâmplă de multe ori.

În orice caz, mediatorii și organismele lor au în principal atribuția de a populariza instituția medierii.

12. În ce privește problema investițiilor, considerați că sistemul judiciar român este capabil a se autofinanța, parțial și cât? Care ar fi măsurile ce trebuie luate în acest scop?

Sunt convins că dacă taxele judiciare de timbru s-ar duce, așa cum este firesc, în totalitate către justiție, sistemul judiciar ar fi capabil, cel puțin parțial, să se autofinanțeze. Aici ar trebui să contribuie desigur și sistemul penitenciar, subordonat Ministerului Justiției. Nu am datele necesare ca să apreciez în ce măsură s-ar acoperi autofinanțarea.